

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ЗАСАД СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ

INFLUENCE INTERNATIONAL FRAMEWORK FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT AT THE DEVELOPMENT STRATEGIC DIRECTIONS OF REGIONAL ECONOMIC SYSTEMS IN UKRAINE

У статті визначено вплив міжнародних засад сталого розвитку на стратегічні напрями розвитку регіональних господарських систем України. Визначено сутність розуміння сталого розвитку відповідно до його міжнародної концепції. З'ясовано концептуальну філософію сталого розвитку. Виокремлено три основні стратегічні напрями сталого розвитку, що були затверджені стратегією розвитку Європейського Союзу на найближчих десять років. З'ясовано основні орієнтири, що визначають напрями розвитку окремих регіонів України як складових частин загальної економічної системи. Зважаючи на орієнтацію України на політику Європейського Союзу, визначено, що встановлені Європейською Радою основні пріоритети розвитку країн-членів ЄС є абсолютно прийнятними для України, однак, механізм реалізації даних стратегічних напрямків буде суттєво відрізнятися для України і кожної окремої країни Європи.

Ключові слова: сталий розвиток, стратегії розвитку, імплементація європейського досвіду, регіональні господарські системи, цілі сталого розвитку.

В статтю определено влияние международных принципов устойчивого развития на стратегические направления развития региональных хозяйственных систем Украины. Определена сущность понимания устойчивого развития в соответствии с его международной концепцией. Выявлено концептуальную философию устойчивого развития. Выделены три основные стратегические направления развития, которые были утверждены стратегией развития Европейского Союза на ближайшие десять лет. Выявлены основные ориентиры, определяющие направления развития отдельных регионов Украины как составляющих частей общей экономической системы. Учитывая ориентацию Укра-

ины на политику Европейского Союза, определено, что установленные Европейским Советом основные приоритеты развития стран-членов ЕС абсолютно приемлемы для Украины, однако, механизм реализации данных стратегических направлений будет существенно отличаться для Украины и каждой отдельной страны Европы.

Ключевые слова: устойчивое развитие, стратегии развития, имплементация европейского опыта, региональные хозяйственные системы, цели устойчивого развития.

The influence of international principles of sustainable development on strategic directions of development of regional economic systems of Ukraine is defined in the article. The essence of understanding of sustainable development in accordance with its international concept is determined. It has been found out that the conceptual philosophy of sustainable development. There are three main strategic directions for sustainable development, which have been endorsed by the European Union's development strategy for the next ten years. The basic guidelines that determine the directions of development of certain regions of Ukraine as constituent parts of the general economic system are clarified. Having chosen European socio-economic and political values as a benchmark, Ukraine has also committed itself to implementing a policy of decentralization of power and financial powers. Taking into account the orientation of Ukraine on the policy of the European Union, it is determined that the main priorities of development of the EU Member States established by the European Council are absolutely acceptable for Ukraine, however, the mechanism of these implementation strategic directions will be significantly different for Ukraine and each individual country in Europe.

Key words: sustainable development, development strategies, implementation of European experience, regional economic systems, sustainable development goals.

УДК 330.34:332.142

Худолей В.Ю.

д.е.н., професор,
ректор ПВНЗ «Міжнародний
науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»

Гречко А.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
і підприємництва
Національний технічний
університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. Розвиток економічних систем різного рівня в сучасних умовах глобалізації описується багатокомпонентною структурою та різноспрямованістю впливу глобалізаційних процесів, що формують нові можливості для розвитку економічних систем різного рівня та одночасно перешкоджають економічному зростанню у наслідок появи певних об'єктивних причин. Об'єднуючим питанням економічних систем є раціональне максимально ефективно та дбайливе використання ресурсів із одночасним забезпеченням балансу інтересів соціального, екологічного, комерційного, регіонального та загальнонаціонального характеру [6, с. 49]. Також, зростає важ-

ливість регіонів, що виступають базисом для реалізації довгострокових цілей розвитку. Питання розвитку регіональних господарських систем потребують побудови оптимальної інституційної конфігурації задля забезпечення ефективної їх взаємодії із зовнішнім середовищем в умовах глобалізації. Це та інше викликає актуальність забезпечення засад сталого розвитку. У свою чергу, для розвитку та підвищення ефективності регіональних господарських систем України, надзвичайно актуальним є дослідження з позицій орієнтації їх розвитку на цілі сталого розвитку та поглиблення процесів Євроінтеграції, що вимагає дослідження європейського досвіду забезпечення засад ста-

лого розвитку та імплементації вдалої практики із урахуванням особливостей України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженням питань сталого розвитку регіонів займалися ряд провідних вчених, серед яких варто виділити: О. А. Алімова, В. М. Боголюбова, І. К. Бистрякова, М. П. Бутка, В. М. Гейця, З. В. Герасимчук, М. В. Грязева, Б. М. Данилишина, М. І. Долішнього, Г. М. Калетніка, В. І. Карамушка, Я. Б. Олійника, А. Г. Мазура, Г. Б. Марушевського, Л. Г. Мельник, О. М. Навелева, В. І. Пилу, Д. А. Палехова, Л. Г. Руденка, А. П. Садовенка, Л. Г. Чернюк, М. А. Шмідта, А. Г. Шапаря, О. В. Яценка та ін.

Однак, динамічність змін зовнішнього середовища розвитку регіональних господарських систем в глобалізаційних умовах викликає необхідність продовження досліджень в даній галузі, поглиблення вивчення питань адаптації напрямів розвитку регіонів залежно від змін міжнародної політики по відношенню до України, а також імплементації Європейської політики забезпечення сталого розвитку в національному економічному просторі з врахуванням особливостей розвитку країни в цілому, та, зокрема, кожного окремого регіону.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення впливу міжнародних засад сталого розвитку на стратегічні напрями розвитку регіональних господарських систем України.

Для досягнення поставленої мети у статті було вирішено такі завдання:

- визначено напрями глобального вектору міжнародної політики соціально-економічного розвитку окремих країн і регіонів;
- з'ясовано концептуальну філософію сталого розвитку;
- визначено цілі сталого розвитку, встановлені Європейською Радою;
- з'ясовано пріоритети розвитку України відповідно до Стратегії сталого розвитку України до 2020 року;
- виокремлено напрями вирішення стратегічних завдань відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Одним із глобальних векторів міжнародної політики соціально-економічного розвитку окремих країн і регіонів є орієнтація на досягнення цілей сталого розвитку. Словосполучення «сталий розвиток» уперше було проголошено у 1980 р. на «Всесвітній стратегії охорони природи», що була розроблена Міжнародним союзом охорони природи і природних ресурсів. У червні 1992 р. на Конференції ООН з навколишнього середовища й розвитку (саміт Землі) у Ріо-де-Жанейро «Ріо + 20» було прийнято декларацію із 27 принципами коректної поведінки світової спільноти щодо екології та було проголошено, що маєтись на увазі під

сталим розвитком, а саме: «сталий розвиток – це розвиток, що відповідає потребам сучасності, не впливаючи на здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Сталий розвиток вимагає узгоджених зусиль щодо створення всеосяжного, сталого та стійкого майбутнього для людей та планети» [4].

Це твердження є основоположним при розумінні сутності поняття «сталий розвиток регіонів». Концептуальною філософією сталого розвитку є розв'язання протиріч та досягнення гармонізації між природою та суспільством, забезпечення збалансованого стійкого соціального, економічного та екологічного розвитку, що супроводжується підвищенням рівня життя населення, збереженням та покращенням екологічного стану довкілля, досягненням стійкого економічного зростання за рахунок інтелектуалізації та інноваційної спрямованості економіки.

У відповідності до цілей сталого розвитку Європейською Радою було затверджено стратегію розвитку Європейського Союзу на найближчих десять років «Європа-2020: стратегія розумного, стійкого і всеосяжного розвитку» [7], яка містить три основні стратегічні напрями розвитку, а саме:

- розумне зростання, що засновано на використанні знань та інновацій;
- стійке зростання, що передбачає екологізацію виробництва, ефективно видобування та використання ресурсів без надання шкоди довкіллю;
- всеохоплююче зростання, що полягає у регіональній, територіальній та соціальній єдності, якій притаманний економічний розвиток, що супроводжується не тільки підвищенням конкурентоспроможності, а й ефективної зайнятості.

Таким чином, зважаючи на орієнтацію України на політику Європейського Союзу, можна стверджувати, що визначені Європейською Радою основні пріоритети розвитку країн-членів є абсолютно прийнятними для України. Однак, механізм реалізації даних стратегічних напрямків буде суттєво відрізнятися для України і кожної окремої країни Європи.

Зважаючи на специфіку територіального поділу України на окремі регіони, варто зробити акцент на тому, що механізм реалізації зазначених стратегічних напрямків має бути орієнтований на досягнення окремих складових загальної стратегії на рівні регіонів, з врахування їх рівня розвитку і потенційних можливостей. Саме такий підхід, на нашу думку, дозволить імплементувати загальні стратегічні напрямки запропоновані Європейською Радою в Україні, з врахування національних особливостей країни і окремих регіонів.

На сьогоднішній день основними орієнтирами, що визначають напрями розвитку окремих регіонів України, як складових частин загальної економічної системи, є:

- по-перше, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [2];

по-друге, Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року [5].

Стратегії сталого розвитку України до 2020 року визначає наступні пріоритети розвитку країни [2]:

- дерегуляцію та розвиток підприємництва;
- розвиток малого та середнього бізнесу;
- податкова реформа;
- реформу захисту економічної конкуренції;
- реформу корпоративного права;
- реформу фінансового сектору;
- реформу ринку капіталу;
- реформу сфери трудових відносин;
- реформу транспортної інфраструктури;
- реформу телекомунікаційної інфраструктури;
- реформу державної митної справи та інтеграція в митну спільноту Європейського Союзу;
- реформу монетарної політики;
- програму розвитку українського експорту;
- реформу енергетики;
- реформу у сфері здійснення державних закупівель;
- реформу державного фінансового контролю та бюджетних відносин;
- реформу державної служби та оптимізація системи державних органів;
- реформу системи національної безпеки та оборони;
- судову реформу;
- реформу регіональної політики;
- пенсійну реформу тощо.

Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року розроблена відповідно до європейських стандартів на період, що синхронізується з плановими та бюджетними циклами ЄС, оскільки загальний курс країни на інтеграцію з ЄС передбачає вирішення наступних завдань [5]:

- урбанізація, депопуляція села, зміна системи розселення;
- загальна відкритість світу щодо руху робочої сили, що впливає на відтік за межі країни як найбільш інтелектуальних, так і найменш кваліфікованих робочих кадрів;
- фінансово-економічна криза, обмеженість ресурсів (насамперед водних), зростання світової потреби у продовольстві, орієнтація на території, які є найбільшими виробниками продовольства.

Таким чином, розробка та реалізація даних стратегій спрямована на вирішення соціально-економічних, політичних, екологічних асиметрій розвитку регіональних господарських систем за рахунок ефективних важелів державного впливу.

Вектори розвитку регіональних господарських систем з орієнтацією на європейські стандарти, також передбачають запуск процесу децентралізації. Дане поняття є досить новим як для України, так і для Європи. Існує широкий спектр досліджень даної категорії – наведемо одне з визначень децентралізації. Перерозподіл та делегування

повноважень на регіональний рівень із метою їх найбільш ефективного використання та заохочення регіональних ініціатив, оптимізації практичного вирішення питань на рівні адміністративно-територіальної одиниці [3, с. 18].

Наприкінці минулого століття відбулися суттєві зміни у напрямках регулювання державної регіональної політики країн Європейської спільноти. Урядами держав акцентується увага на інтересах регіонів та їх потенційних можливостях. При цьому передбачається обмеження державного втручання у процеси управління регіонального та місцевого розвитку через децентралізацію владних повноважень та фінансових ресурсів.

Політика децентралізації владних повноважень на прикладі європейських країн передбачає зростання ролі та відповідальності регіональних та місцевих органів влади у забезпеченні сталого розвитку на основі розвитку сучасних інститутів децентралізованого управління, механізмів консолідації державних видатків.

Ці постулати зафіксовані у 1996 р. Асамблеєю Європейських регіонів у Декларації щодо регіоналізму [1], у 2010 р. Європейською Радою при розробленні стратегії розвитку Європейського Союзу на найближчих десять років та у тому ж році Європейською комісією у Європейському парламенті, відповідно до цілей сталого розвитку регіонів, заплановано до 2020 р. [8] виділення із європейського фонду коштів на сприяння переходу країн Європейського Союзу до низьковуглецевої економіки та підвищення конкурентних переваг регіонів на світовому ринку, впровадження інновацій та наукові дослідження.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, результатом даного дослідження є виявлення впливу процесу Євроінтеграції на формування політики регіонального розвитку України, що орієнтована на досягнення цілей сталого розвитку. Проаналізувавши основні вектори розвитку країн Європейського Союзу в сфері досягнення цілей сталого розвитку та запровадження політики децентралізації, а також порівнявши їх тенденції з українськими реаліями, варто відзначити, що процес Євроінтеграції на сьогоднішній день є ключовим орієнтиром, що впливає на розвиток національної економіки в цілому і регіональних господарських систем зокрема, оскільки вони є складовими елементами загальнонаціональної системи.

Щодо реалізації цілей сталого розвитку в Україні, то даний процес знаходиться на початковому етапі, тому зараз надзвичайно важливо сформулювати ефективні механізми їх реалізації для кожного з регіонів України, зважаючи на їх неоднорідність і специфіку. Отже, орієнтація України на досягнення цілей сталого розвитку та запровадження політики децентралізації є результатом поглиблення євроінтеграційних процесів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Декларація щодо регіоналізму в Європі. Асамблея Європейських Регіонів від 4 грудня 1996 р. Управління сучасним містом. 2001. № 7-9 (3).
2. Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p>.
3. Курмаєв П. Ю. Дослідження зарубіжного досвіду управління соціально-економічним розвитком на регіональному рівні. Економічний простір. 2009. № 25. С. 16-23.
4. Організація Об'єднаних Націй в Україні. Глобальний сайт ООН / Що таке сталий розвиток. URL: <http://www.un.org.ua/>
5. Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
6. Тульчинська С.О. Перспективи та доміанти розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів України: монографія. Херсон, Ви-во «ПП Вишемирський В.С.», 2014. 210 с.
7. Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester_en.
8. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on specific provisions concerning the European Regional Development Fund and the investment for growth and jobs goal and repealing regulation (EC). URL: http://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/2015_132.